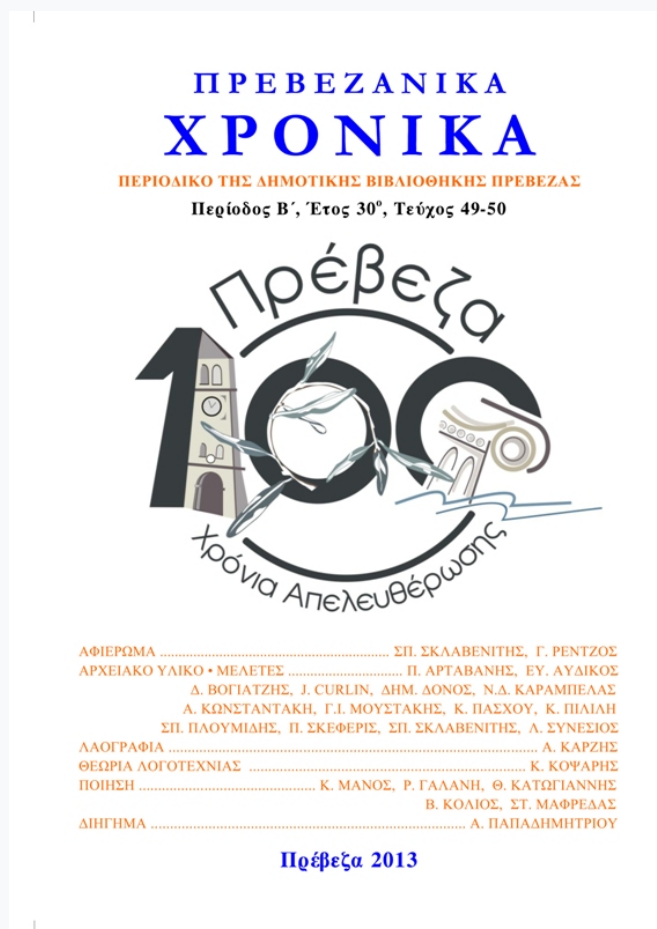

Πρεβεζάνικα Χρονικά

Αρ. 49-50 (2013)

ΠΡΕΒΕΖΑΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 49-50 (2013)

Ἡ παράδοσις τῆς Πρεβέζης (21.10.1912) Μία σχετική ανέκδοτος ἔκθεσις τοῦ τότε ὑποπροξένου τῆς Ρωσσίας εἰς Πρέβεζαν Δ. Σκέφερις

Περικλῆς Δ. Σκέφερις

doi: [10.12681/prch.28569](https://doi.org/10.12681/prch.28569)

Copyright © 2021, Περικλῆς Δ. Σκέφερις

Ἄδεια χρήσης [Creative Commons Αναφορά 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Σκέφερις Π. Δ. (2021). Ἡ παράδοσις τῆς Πρεβέζης (21.10.1912) Μία σχετική ανέκδοτος ἔκθεσις τοῦ τότε ὑποπροξένου τῆς Ρωσσίας εἰς Πρέβεζαν Δ. Σκέφερις. *Πρεβεζάνικα Χρονικά*, (49-50), 165–170. <https://doi.org/10.12681/prch.28569>

Περικλής Δ. ΣΚΕΦΕΡΙΣ

Ἡ παράδοσις τῆς Πρεβέζης (21.10.1912)

*Μία σχετικὴ ἀνέκδοτος ἔκθεσις τοῦ τότε ὑποπροξένου
τῆς Ρωσσίας εἰς Πρέβεζαν Δ. Σκέφερι¹*

Ηδοθεῖσα πρὸς τὴν στρατιὰν Ἑπείρου ἐντολὴ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Βαλκανικοῦ πολέμου ἦτο νὰ περιορισθῇ εἰς ἄμυναν, ὑποχωροῦσα ἐν ἀνάγκῃ πρὸς τὸ Ἄγρίνιον.

Ὁ ἀρχηγὸς ὁμῶς τῆς στρατιᾶς Σαπουντζάκης καὶ οἱ ἀποτελοῦντες τὸ δυναμικὸν πολιτικὸν καὶ στρατιωτικὸν ἐπιτελεῖον του, φέροντος βαρέως τὸ ἄχαρι τοῦτο ἔργον, ἀπεφάσισαν ὁμοφώνως ν' ἀναλάβουν ἐπιθετικὴν δρᾶσιν. Μὴ ἀναμένοντες ἐνισχύσεις δὲν ἠδυνήθησαν νὰ συνεχίσουν τὴν ἐξαπολυθεῖσαν κατὰ μέτωπον ἐπίθεσιν τοῦ ὀλιγαρίθμου στρατοῦ των.

Ἐπιθυμοῦντες ὁμῶς νὰ προλάβουν τὰς ἐπὶ τῆς Ἑπείρου μηχανορραφίας τῆς Ἰταλίας, ἀπεφάσισαν νὰ στραφοῦν κατὰ τῆς Πρεβέζης καὶ Χειμάρρας, ὅπου θὰ ἦτο δυνατὴ καὶ ἡ ἐνίσχυσις τοῦ στόλου.

Κατόπιν τούτου ἐξαπέλυσαν ἐπίθεσιν κατὰ τῶν ἐν Νικοπόλει Τουρκικῶν δυνάμεων, αἱ ὁποῖαι ἠναγκάσθησαν νὰ ἐγκαταλείψουν τὰς ἐκεῖ ὄχυράς θέσεις καὶ νὰ ἀποσυρθοῦν εἰς Πρέβεζαν.

Ἐν ὄψει τῶν καταστροφῶν, αἱ ὁποῖαι θὰ ἐπηκολούθουν ἐκ τῆς συνεχίσεως τοῦ ἀγῶνος ἐν τῇ πόλει, ὁ ἐκ Πρεβέζης Ἑλλήν ὑποπρόξενος τῆς Ρωσικῆς αὐτοκρατορίας Δ. Σκέφερις προέβη αὐτοβούλως εἰς διαβήματα παρὰ ταῖς Τουρκικαῖς ἀρχαῖς με ἀποτέλεσμα τὴν ἀναίμακτον παράδοσιν τῆς πόλεως (21.10.1912) ἡ ὁποία ἐπειδὴ ἦτο ἡ πρώτη σημαντικὴ ἐπιτυχία ἠκούσθη με ἀνακούφισιν καὶ συγκίνησιν ἀπὸ τὸ Πανελλήνιον καὶ μάλιστα τοὺς Ἑπειρώτας.

Περὶ τῶν ἀγνώστων τούτων διαβημάτων τοῦ Δ. Σκέφερι γίνεται λόγος εἰς τὴν κατωτέρω δημοσιευομένην ἀνέκδοτον ἔκθεσίν του, εὐγενῶς παραχωρηθεῖσαν ἀπὸ τὸν συγγενῆ του τ. μόνιμον ὑφυπουργὸν τῶν ἐξωτερικῶν κ. Περ. Σκέφεριν, τὸν ὁποῖον εὐχαριστοῦμεν θερμῶς καὶ ἐντεῦθεν.

---

¹ Αναδημοσίευση ἀπὸ το περιοδικὸν τῶν Αθηνῶν *Ὁ Νέος Κουβαράς*, *Ἐτήσιος Ἑπειρωτικὸς Χρονογράφος* τοῦ ἐτους 1962, σελ. 180-184. Τον πολυτονισμό του κειμένου φρόντισε ο κ. Λάζαρος Στ. Συνέσιος.

*Ο Δημήτριος Π. Σκέφερης
(18.10.1848-20.4.1921)
Φωτογραφία του Etienne
Labranche, Δεκέμβριος 1912
(Ίδρυμα Ακτία Νικόπολις, F2291)*

Ἡ ἔκθεσις διὰ τῆς ὁποίας γίνονται γνωστὰ καὶ τὰ γενόμενα ἐν Πρεβέζη ἀπὸ διπλωματικῆς πλευρᾶς, καὶ συμπληροῦνται οὕτω αἱ ἐκ τῆς σχετικῆς ἐκθέσεως τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Ἡπείρου Σαπουντζάκη εἰδήσεις, ἔχει ὡς ἑξῆς:

VICE-CONSULAT IMPERIAL DE RUSSIE PREVEZA

No. 25 Πρέβεζα 23 Ὀκτωβρίου 1912

Πρὸς τὴν Α. Ἐξοχότητα

κ.κ. Στσαλμούνωφ

Γενικὸν Πρόξενον τῆς Ρωσσίας

Ἰωάννινα

Ἐξοχώτατε,

Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ γνωρίσω τῇ Ὑμ. Ἐξοχότητι ὅτι ἀπὸ τῆς 6^{ης} τρέχοντος, ὅπου ἡ Διοίκησις μοὶ ἐγνώρισε τὴν κήρυξιν τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου, ἄχρι τῆς 20^{ης} ἰδίου οὐδὲν πολεμικὸν γεγονός ἐλαβε χώραν.

Τὴν 20^{ην} ὁμως, ἡμέραν Σάββατον, ὥραν πρωϊνὴν 3^{ην} τουρκιστί κατέλαβεν ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς τὰ ὑψώματα καὶ τὴν ὁδὸν τοῦ χωρίου Μιχαλίτσι, δίωρον ἀπέχοντος τῆς Πρεβέζης, καὶ ἐκεῖθεν κατέστρεψε πρῶτον διὰ κανονιοβολισμῶν δύο βενζινακάτους ἀριθ. 9 καὶ 10 ὀπλισμένης ἐκάστης μὲ δύο μυδραλιοβόλα καὶ ἀγκυροβολημένας εἰς τινὰ παραλίαν ὑπὸ τὰ τουρκικὰ πυροβολεῖα παρὰ τὴν Νικόπολιν· κατόπιν ἤνοιζεν σφοδρὸν κανονιοβολισμὸν κατὰ τῶν ὀχυρωμάτων τῆς Νικοπόλεως, ὑπερασπιζομένων ὑπὸ τριῶν πεδινῶν πυροβόλων συστήματος «Κροῦπ» καὶ ἐνὸς τοπομαχικοῦ² τῶν 15, καὶ 600 περίπου στρατιωτῶν πεζικοῦ καὶ ἀτάκτων. Ἡ δύναμις αὕτη δὲν κατώρθωσε νὰ ἀντιστῇ εἰς τὸ ἐντονώτερον πυροβολικὸν τοῦ ἐχθροῦ καὶ εἰς τὸ πολυπληθέστερον τοῦ πεζικοῦ, καὶ τὴν μεσημβριάν τὰ τηλεβόλα των ἐσίγησαν, ἀρξαμένης μάχης πεζικοῦ, ἣτις διήρκεσεν μίαν ὥραν περίπου, ἀλλὰ καὶ τότε ὑπέκυψαν εἰς τὴν ἀνωτέραν δύναμιν, ἀναγκασθέντες νὰ ὑποχωρήσουν εἰς τὴν πόλιν, ἀφήσαντες τὰ τηλεβόλα των καὶ τὰ πυρομαχικὰ των μὲ ἀπωλείας 26 νεκρῶν καὶ 126 τραυματιῶν, καὶ τοὺς μὲν πρώτους ἀφήσαντες εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης, τοὺς δὲ δευτέρους μεταφέροντες εἰς τὴν πόλιν.

Τὴν κατάστασιν τοῦ στρατοῦ ἀντιληφθεὶς καὶ τὸ ἠθικὸν τῶν κατοίκων πληροφορηθεὶς κατόπιν μάλιστα ὀβίδων δύο προελθουσῶν ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοπέδου, αἵτινες ἔπεσαν περὶ τὸ Διοικητήριον, μετέβην παρὰ τῷ κ. Jules Meich[s]ner ὑποπροξένῳ τῆς Αὐστρίας καλέσας καὶ τὸν κ. Κ. Κονεμένον ὑποπρόξενον τῆς Ἀγγλίας, πρὸς τοὺς ὁποίους ἐξέθηκα τὴν ἀντίληψιν τῆς ἀπελιπτικῆς καταστάσεως τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ καὶ τῆς κακῆς θέσεως τῶν κατοίκων, ἐὰν ἤθελεν γίνει τὴν ἀκόλουθον ἀντίστασις ἐκ μέρους τοῦ στρατοῦ,

² Στο πρωτότυπο *τοπομηχανικοῦ*.

ἔργον δὲ φιλανθρωπίας ἤθελε κάμωμεν νὰ μεταβῶμεν παρὰ τῷ Διοικητῇ καὶ συστήσωμεν αὐτῷ τὴν παράδοσιν τῆς πόλεως ὑπὸ ὄρους. Τὴν γνώμην μου ταύτην οἱ κ.κ. συναδέλφοι δὲν παρεδέχθησαν· ἀκούσας παρ' αὐτῶν τὴν λέξιν «ἀδύνατον». Τότε ἠναγκάσθην μόνος νὰ προβῶ εἰς τὸ διάβημα τῆς παραδόσεως. Συναντήσας ὅθεν καθ' ὁδὸν τὸν Μουτσεσαρίφην μὲ πολλοὺς ὑπαλλήλους καὶ ἐντοπίους Τούρκους τοὺς ἐξέθηκα τὰς σκέψεις μου καὶ ὅτι τὸ φρόνιμον εἶναι ὁ στρατιωτικὸς Διοικητὴς νὰ πεισθῇ εἰς τὴν παράδοσιν τῆς πόλεως ὑπὸ ὄρους, καὶ μετὰ μίαν ὥραν ἐπιτροπὴ ἀπὸ κατοίκους ἐντοπίους Ὁθωμανοὺς ἤλθε παρ' ἐμοὶ νὰ μοὶ γνωρίσῃ ὅτι ὁ στρατιωτικὸς Διοικητὴς δύναται νὰ δεχθῇ τὴν σύστασίν μου, ἀρκεῖ νὰ τοῦ δοθῇ ἐγγράφως καὶ μὲ παρεκάλεσε νὰ ἐνεργήσω μετὰ τῶν ἄλλων συναδέλφων· τοὺς ἀπήντησα νὰ ζητήσωσι ταύτην καὶ παρὰ τῶν κ.κ. συναδέλφων, ὅπως ἀπὸ κοινοῦ γίνωσι τὰ διαβήματα, ὅπερ καὶ ἔπραξαν. Τελῶν τὴν ὑπόσχεσίν μου μετέβην παρὰ τῷ κ. Ὑ/προξένῳ τῆς Αὐστρίας ἐκεῖ εὐρισκομένῳ καὶ τοῦ τῆς Ἀγγλίας, ἀναγνωρίζοντος ἤδη τὴν γνώμην μου καὶ χωρὶς νὰ πολυλογῶ συνέταξα τὸ πρὸς τὸν Μουτσεσαρίφην ἔγγραφο, ὅπερ ἀπεστάλη ἀμέσως, λαβόντες τὴν ἐγκλειστον ἀπάντησιν Τουρκιστὶ. Κατὸπιν τοῦ προξενικοῦ κοινοῦ ἐγγράφου προσεκάλεσεν ὁ στρατιωτικὸς Διοικητὴς τοὺς προκρίτους τοῦ τόπου Μουσουλμάνους καὶ Χριστιανούς, παρὰ τῶν ὁποίων ἐζήτησε καὶ ἔλαβεν ἔγγραφο τὴν παράκλησιν τῆς παραδόσεως, μὴ ὑπογράψαντος τοῦτο τοῦ σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου καὶ τοῦ Κατῆ.

Λαβόντες τὴν ἀπάντησιν τοῦ στρατιωτικοῦ Διοικητοῦ ἐδέησε νὰ ἀποτείνωμεν καὶ δεύτερον κοινὸν ἔγγραφο, τοῦ ὁποίου ἀντίγραφον σᾶς ἀπευθύνω ἀριθ. 24, ζητοῦντες νὰ μᾶς φέρῃ εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸν ἐχθρόν.

Ὅλαι αἱ ἐνέργειαι ἐτελείωσαν τὸ μεσονύκτιον, ἀπελθόντος ἐκάστου εἰς τὸν οἶκον του, ὅπως τὴν ἀκόλουθον γίνωσι τὰ ἀναγκαῖα διαβήματα. Τὴν 2^{αν} ὅμως ὥραν μ. μεσονύκτιον ἤλθε παρ' ἐμοὶ ὁ διερμηνεὺς τῆς διοικήσεως παρακαλῶν ἐκ μέρους τοῦ στρατιωτικοῦ διοικητοῦ νὰ μεταβῶμεν ἀμέσως μετὰ τῶν συναδέλφων εἰς τὸ Ἑλληνικὸν στρατόπεδον καὶ διαπραγματευθῶμεν τὴν παράδοσιν, καθ' ὅσον εἶναι φόβος νὰ ἀρχίσῃ κανονιοβολισμὸν τῆς πόλεως ἀπὸ πρωῖας καὶ ὅτι τὰ πάντα εἰσὶν ἔτοιμα διὰ τὴν μετάβασίν μας. Ἀναγνωρίσαντες τὴν ἀνάγκην τῆς μεταβάσεως κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν ἐπορεύθημεν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν στρατόπεδον, εὐρεθὲν ἐντεῦθεν τῆς Νικοπόλεως, καὶ μετὰ πολλὰς στρατιωτικὰς διατυπώσεις εἰσῆχθημεν εἰς σκηνήν, ἀναμένοντες τοὺς ἀρμοδίους, ὅπως κοινοποιήσωμεν τὴν ἐντολήν μας· δὲν ἐβράδυναν νὰ ἔλθωσιν οἱ κ.κ. Παναγιώτης Σηλιάδης^[1], Commandant du Genie de l'Armée Hellenique,³ Α. Σαχτούρης καὶ Θ. Καραπᾶνος (τῶν τελευταίων, πολιτικῶν ἀκολουθῶν τοῦ ἐπιτελείου), οἵτινες ἤκουσαν τὴν ἐντολήν μας καὶ χωρὶς πολλὰς συζητήσεις παρεδέχθησαν τοὺς τρεῖς ὄρους τοὺς ἀναφερομένους εἰς τὸ ἔγγραφο τοῦ στρατιωτικοῦ διοικητοῦ· δηλαδή:

³ Ταγματάρχης Μηχανικοῦ τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ.

- α) νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν πόλιν ὁ τακτικὸς στρατὸς καὶ ὄχι χωρικοὶ καὶ ἀντάρται.
 β) ἡ τιμὴ καὶ ἡ ζωὴ τῶν κατοίκων, τῶν ἀξιοματικῶν, τῶν στρατιωτικῶν καὶ τῶν οἰκογενειῶν των νὰ μείνωσι σῶα καὶ ἄθικτα.
 γ) ἡ φιλοτιμία τῶν κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων καὶ ἀξιοματικῶν νὰ μὴ θιγῶσι τὸ παράπαν.

Τότε ἤκουσα παρὰ τοῦ Ἑλλην. ἐπιτελείου τὰς εὐχαριστίας των, οἷτινες ἐφρόνουσι ὅτι ἡ πόλις θὰ ἐπάθαιεν, ἐὰν δὲν ἐγίνετο ἡ παράδοσις καὶ ἰδρῦσαμεν τὴν 2^α μ.μ. ὥραν 21^η Ὀκτωβρίου νὰ γίνῃ ἡ εἴσοδος τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ καὶ συγχρόνως ἡ ἐπιβίβασις τῶν αἰχμαλώτων ἐπὶ Ἑλληνικῶν ἀτμοπολοίων. Ἐπιστρέψαντες εἰς τὸ Διοικητήριον εὔρομεν ἀναμένοντας τοὺς ἀρμοδίους, πρὸς τοὺς ὁποίους ἐγνωρίσαμεν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐντολῆς μας, ἀκούσαντες παρ' αὐτῶν εὐχαριστίας καὶ ἤρχισεν ἀμέσως ὁ ἀφοπλισμὸς τοῦ στρατοῦ, τὰ ὄπλα τοῦ ὁποίου ἐποθετοῦντο εἰς τὸ ἐσωτερικὸν φρουρίου.

Ἀκριβῶς τὴν ταχθεῖσαν ὥραν ἔλαβε χώραν ἡ εἴσοδος τοῦ στρατοῦ ὑπὸ τὰς ζητωκραυγὰς τῶν Χριστιανῶν, προσελθόντων συγχρόνως τῶν προκρίτων Μουσουλμάνων καὶ Χριστιανῶν μετὰ τοῦ Μητροπολίτου, ὅστις καὶ προσηγόρευσε τὸ Ἐπιτελεῖον ὑπὸ τὰς ζητωκραυγὰς καὶ τοὺς πυροβολισμοὺς τοῦ πλήθους. Μὲ τὴν εἴσοδον τοῦ στρατοῦ ἐλάμβανεν χώραν καὶ ἡ ἐπιβίβασις τῶν αἰχμαλώτων ἄνευ ὄρων ὡς ἐξῆς:

368 στρατιῶται τοῦ πεζικοῦ	10 ἀστυνομικοὶ
57 ἀξιοματικοὶ	168 ἄτακτοὶ
116 πυροβοληταὶ	86 ζαπτιέδες (χωροφύλακες)

Σημ.: Τὴν νύκτα τῆς Κυριακῆς ἀλῆταί τινες Χριστιανοὶ προέβησαν εἰς τὴν διαρπαγὴν δύο Τουρκικῶν καταστημάτων καὶ μιᾶς οἰκίας, οἱ δρᾶσαι τῶν ὁποίων συνελήφθησαν καὶ ἐστάλησαν εἰς Ἄρταν διὰ τὰ περαιτέρω, ἐπίσης καὶ γυναϊκῆς τινος Χριστιανοῦ διήρπασαν οἰκίας καὶ ἔπιπλα Ὀθωμανικῶν οἰκογενειῶν, τὰ ὁποῖα ἡ αστυνομία ὀλονὲν ἀνευρίσκει, ἀπὸ δὲ τοῦ τελωνεῖου ἐκλάπησαν μερικοὶ σάκκοι καφέ.

Τὴν ἀκόλουθον 22^α Ὀκτωβρίου ἐτελέσθη δοξολογία εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν ναὸν τοῦ Ἁγ. Χαράλαμπος ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου κ. Ἰωακείμ, ὅπου ὁ Α. Σαχτούρης, ἀκόλουθος τοῦ πολιτικοῦ Ἐπιτελείου, διὰ προσλαλιᾶς ἐσύστησεν εἰς τοὺς πολίτας τὴν τάξιν, τὴν ἡσυχίαν καὶ τὴν πρὸς τοὺς Μουσουλμάνους καλὴν συμπεριφορὰν.

Τὰ εὐρέθηνα ὑλικά πολέμου ἐν τοῖς φρουρίοις εἶναι τὰ ἐξῆς:

1 κανόνι Κροῦπ τῶν 21	} Τὰ κλεῖστρα τῶν ὁποίων πολλὰ εὐρέθησαν στὴ θάλασσα καὶ εἰς πηγὰδια τοῦ φρουρίου.
1 » » » 17	
5 » » » 15	
10 » πεδινὰ	
40 » μικρὰ διάφορα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἄχρηστα.	

βλήματα πολλὰ

πολλά ὄπλα μάουζερ καὶ μαρτὶν
ἄπειρον πυρίτιδα

Εἰς τὸ δικαστήριον, τελωνεῖον καὶ διεύθυνσιν τῶν ἐμμέσων φόρων δὲν εὐρέθησαν χρήματα.

Τὰ δύο τορπιλλοβόλα «Αἰτάλεια» καὶ «Τοκάτ» ἐβύθισαν οἱ Τοῦρκοι ἀπὸ τοῦ Σαββάτου 20^ῳ Ὀκτωβρίου ἐν τῷ κόλπῳ «Βαθὺ», ὅπου εὐρίσκοντο ἠγκυροβολημένα πρὸ ἔτους.

Τῇ αἰτήσει μου οἱ πολιτικοὶ ὑπάλληλοι δὲν ἐθεωρήθησαν αἰχμάλωτοι.

Ἐλπίζω ἢ Ὑμ. Ἐξοχότης θὰ ἀναγνωρίσῃ τὰ διαβήματά μου, φροντίσας ὅσον μοι ἐπιβάλλετο διὰ τὸ καλὸν τῶν κατοίκων καὶ ὅτι τὴν διαγωγὴν μου ταύτην δὲν θὰ ἀποδοκιμάσῃ ἢ σεβαστῇ Αὐτοκρατορικῇ Κυβέρνησις.

Διατελῶ μετ' ἀπεριορίστου πρὸς Ὑμᾶς σεβασμοῦ μου, οὐ ἔχω τὴν τιμὴν νὰ εἶμαι ταπεινὸς ὑμῶν θεράπων.

Ὁ ὑποπρόξενος

(ὑπ.) Δ. Σκέφερης